

УДК 336.14:[338.46:796.035](477)

СТАХІВ Ірина, здобувач Львівського національного університету
імені Івана Франка

ФІНАНСУВАННЯ СПОРТИВНО- ОЗДОРОВЧИХ ПОСЛУГ

Розглянуто особливості фінансування спортивно-оздоровчих послуг як з боку держави, так і недержавного. Проаналізовано ефективність надання спортивно-оздоровчих послуг для населення. Наведено авторську розробку щодо конкретних видів фінансування спортивно-оздоровчих послуг в Україні.

Ключові слова: спортивно-оздоровчі послуги, фінансування, ринок, економіка спорту, сфера діяльності.

Стахив И. Финансирование спортивно-оздоровительных услуг. Рассмотрены особенности финансирования спортивно-оздоровительных услуг как со стороны государства, так и негосударственного. Проанализирована эффективность предоставления спортивно-оздоровительных услуг для населения. Приведена авторская разработка по конкретным видам финансирования спортивно-оздоровительных услуг в Украине.

Ключевые слова: спортивно-оздоровительные услуги, финансирование, рынок, экономика спорта, сфера деятельности.

© Стахів І., 2015

ISSN 1727-9313. ВІСНИК КНТЕУ. 2015. № 2 ===== 95

Постановка проблеми. Спортивно-оздоровчі заклади беруть участь в організації роботи з розвитку фізичної культури і спорту серед різних груп населення, створюють умови для охорони і зміцнення здоров'я населення, проведення спортивних змагань та навчально-тренувальних заходів, підвищують економічний розвиток території (регіону), де вони розташовані, забезпечують спортсменам і тренерам необхідні умови для тренувань, а також сприяють досягненню високих спортивних результатів.

Фахівці розглядають цю галузь як новий і досить перспективний сектор національної економіки. Зміни, що відбулися в економічному і політичному житті України останніми роками, суттєво вплинули на сферу спортивно-оздоровчих послуг. Цей вплив, що має неоднозначний, суперечливий характер, зачіпає всі елементи соціально-економічного механізму функціонування галузі: типи та види суб'єктів спортивно-оздоровчої діяльності, джерела їх фінансування, умови господарювання, особливості проведення державної політики у цій галузі тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження теоретичних і прикладних проблем економіки спорту в умовах ринку висвітлено у працях зарубіжних дослідників, а саме: В. Галкіна [1], М. Золотова [2], К. Хоманна [3] та ін. Питаннями державної політики у галузі фізичної культури почали займатися також і вітчизняні науковці, серед яких А. Площинська [4] та О. Кузьменко [5]. Проте практично немає наукових праць, в яких би розглядалися фінансові аспекти функціонування організацій спортивно-оздоровчої сфери в умовах формування в Україні основ соціально орієнтованої економіки ринку.

Тому **метою** цієї статті є аналіз фінансування спортивно-оздоровчих послуг в Україні та формулювання за його результатами пропозицій щодо основних шляхів покращання ефективності фінансування досліджуваної сфери.

Матеріали та методи. Матеріалами досліджень слугували дані щодо фінансування спортивно-оздоровчих послуг в Україні, а саме практика розвинених країн, оцінка рейтингу України серед країн світу за показником створення сприятливих умов для розвитку спортивно-оздоровчих послуг. У статті використано спеціальні та загальнонаукові методи економічних та соціальних досліджень, зокрема узагальнення, системного, порівняльного, структурного аналізу та порівняння, систематизації та ін.

Результати дослідження. У спортивно-оздоровчій сфері працюють комерційні і некомерційні організації. *Комерційні* успішно функціонують у сфері професійного спорту, надання платних спортивно-оздоровчих послуг, організації видовищних спортивних заходів (спортивні концерти, виставки, змагання). Здебільшого це професійні та аматорські комерційні спортивні клуби й оздоровчі центри, спортивно-оздоровчі організації, платні спортивні секції тощо. Однак, як показує практика,

послуги, надані цими організаціями, часто недоступні широким верствам населення через досить високу ціну. Крім того, значну частину спортивно-оздоровчих послуг можна віднести до соціально значущих благ, отже, вони не можуть забезпечуватися тільки комерційними структурами. Йдеться про масовий любительський спорт, фізичну культуру і спорт інвалідів, розвиток фізичної культури в дитячих дошкільних і освітніх установах, на виробництві, за місцем проживання. У нашій країні надання цих послуг традиційно забезпечувалося державою та громадськими організаціями (в основному, профспілками) [6, с. 159]. На сьогодні держава не спроможна фінансувати більшість соціально-необхідних, спортивно-оздоровчих послуг у повному обсязі через обмеженість бюджетних ресурсів. Громадські організації з великими труднощами адаптуються до ринкових умов.

Таким чином, виникає необхідність у створенні і розвитку нових форм організацій, які поєднували б сучасні методи ведення господарювання з розвитком соціально-необхідних напрямків спортивно-оздоровчої діяльності. Цими можливостями наділені *некомерційні* організації, які функціонують у різних формах: громадські об'єднання та асоціації, фонди, громадські клуби та установи спеціальної професійної освіти тощо.

Спортивно-оздоровчі заклади можуть бути членами міжнародних спортивних об'єднань, набувати права і нести обов'язки відповідно до статусу членів міжнародних спортивних об'єднань, якщо такі права й обов'язки не суперечать законодавству України. Спортивно-оздоровча організація може бути як комерційною, так і некомерційною, якщо тільки вона не займається освітньою діяльністю. Комерційні та (або) некомерційні організації можуть об'єднуватися в асоціації та спілки.

Державна підтримка фізичної культури і спорту здійснюється за широким спектром напрямів. Зокрема підтримка надається на законодавчому рівні, закріплюючи сприятливі умови для функціонування і розвитку фізичної культури і спорту, або в частині прямого фінансування фізкультури і спорту. Держава виділяє кошти з бюджетів усіх рівнів на: утримання управлінського апарату; науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки в досліджуваній галузі; спортивну освіту; утримання спортивних команд і деякі інші заходи; у вигляді непрямого фінансування. Наприклад, якщо держава у законодавчих та нормативних актах передбачає пільгове оподаткування та кредитування, часткове або повне звільнення від сплати митних зборів, то це фактично еквівалентно наданню фінансової допомоги, оскільки дозволяє працювати спортивно-оздоровчим організаціям на більш вигідних економічних умовах, прямо брати участь у будівництві стадіонів, басейнів, спортивних і туристичних комплексів, обслуговувати великі змагання. У створенні та зміцненні матеріальної бази фізичної культури і спорту також беруть участь місцеві органи влади та місцеве самоврядування. За ра-

хунок своїх бюджетів вони зводять нові спортмайданчики і гімнастичні зали, несуть витрати по ремонту та утриманню вже існуючих об'єктів спортивного, спортивно-оздоровчого призначення, фінансують місцеві змагання.

Держава здійснює фінансування не хаотично і безсистемно, а на основі спеціально розроблених перспективних планів [7]. Плани розвитку фізичної культури і спорту формуються на державному, обласному та регіональному рівнях, а також на рівні окремих районів і спортивно-оздоровчих організацій. Усі ці плани взаємопов'язані й узгоджуються один з одним, утворюючи цілісний єдиний план державного розвитку фізичної культури і спорту з обґрунтованим виділенням певних грошових сум на заплановані заходи [1, с. 102].

Планування забезпечує цілеспрямований і узгоджений громадський вплив на розвиток фізичної культури і спорту, в тому числі спортивно-оздоровчих послуг на основі єдиного плану з метою найбільш повного задоволення потреб суспільства і кожної окремої особистості у спортивно-оздоровчому вдосконаленні. Максимальне задоволення потреб споживачів є основним завданням економіки будь-якої держави.

Здійснюючи бюджетне фінансування спортивно-оздоровчої сфери, держава прагне до всебічного розвитку людини, закріплення здорового способу життя, формування умов для будь-якої діяльності з надання спортивно-оздоровчих послуг, організації професійно-прикладної підготовки, профілактики захворювань, викорінення шкідливих звичок і правопорушень [8, с. 302]. Розвиваючи національний спорт, у тому числі спорт вищих досягнень, держава тим самим консолідує націю, цілеспрямовано формує почуття патріотизму та гордості за свою країну.

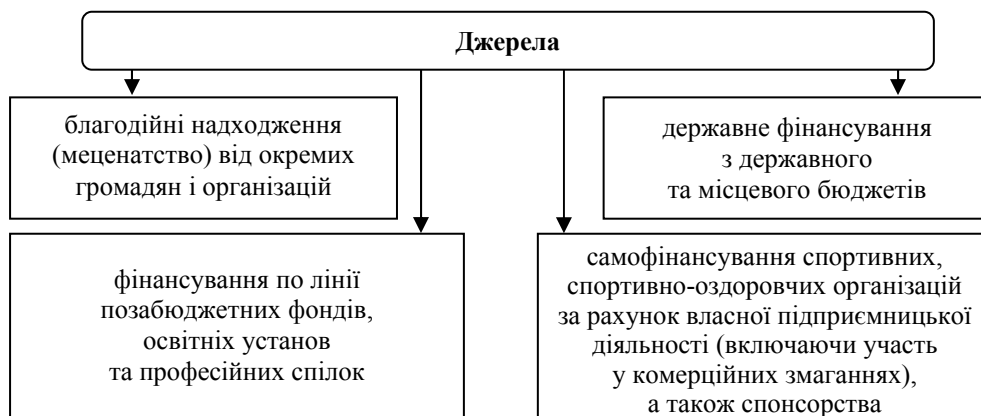
Фінансування спортивно-оздоровчих послуг забезпечує процес надання спортивно-оздоровчих послуг наявним грошовим капіталом для використання в комерційних та некомерційних цілях. Потреби професійної спортивно-оздоровчої діяльності в капіталі можуть бути коротко- і довгостроковими. Основні джерела коротко- і довгострокового капіталу можуть бути поділені на внутрішні та зовнішні. До основних організацій, що можуть бути джерелом фінансування бізнесу, належать комерційні банки, кредитні союзи, ощадно-позикові асоціації, факторингові компанії, облікові будинки, фінансові будинки (промислові банки) та інвестиційні банки. Отже, слід розрізняти такі види фінансування спортивно-оздоровчих послуг, як бюджетне та позабюджетне.

Бюджетне фінансування – це надання в безповоротному порядку коштів з державного бюджету підприємствам (організаціям) для повного або часткового покриття їх витрат [2, с. 214].

Бюджетне фінансування спортивно-оздоровчих послуг, що являє собою надання з бюджету у безповоротному порядку коштів на видатки, пов'язані із здійсненням державних замовлень, виконанням державних спортивно-оздоровчих програм, утриманням державних і комунальних установ та організацій спортивно-оздоровчого характеру, ґрунтується

на двох основних принципах: плановості виділення та цільовому характері використання коштів.

Усі зазначені групи джерел фінансування значно розрізняються за своєю економічною природою, а також за формами й способами отримання грошових коштів (рисунк). Більш того, навіть всередині однієї групи інструменти фінансування можуть досить істотно диференціюватися.

Фінансування спортивно-оздоровчих послуг в Україні
(розроблено автором)

Проте фінансування галузі не обмежується бюджетними коштами. В умовах формування ринкової економіки дедалі більшого значення набувають позабюджетні джерела фінансування фізичної культури і спорту, а саме спортивно-оздоровчі організації, адже більшість з них фінансується саме за рахунок позабюджетних коштів.

Позабюджетне фінансування фізичної культури і спорту здійснюється за рахунок різних джерел, а саме: доходів фізкультурно-неспортивних організацій від підприємницької діяльності, надходжень з різноманітних позабюджетних фондів, сприяння розвитку фізичної культури і спорту, від спонсорів, спортивних лотерей, а також інших доходів, які не заборонені законодавством [5, с. 227]. Особливе місце серед позабюджетних джерел фінансування фізичної культури та спорту посідають податкові та інші пільги.

Державне регулювання здійснюється через систему спортивних комітетів і підрозділів з фізичної культури і спорту [9]. Їх діяльність фінансується з державного бюджету і доходів організацій та підприємств, що належать їм. Щодо спортивно-оздоровчих організацій, керованих спілками та громадськими організаціями, то вони фінансуються як міністерством, так і профспілками і частково за рахунок залучення коштів населення.

Фінансування фізичної культури та спорту в умовах ринкових відносин передбачає різні джерела надходження фінансових ресурсів:

державними органами, профспілковими організаціями, позабюджетними фондами, освітніми структурами [10]. Крім того, кошти на спортивно-оздоровчу сферу надходять по лінії міжнародних спортивних, благодійних, наукових та інших організацій, а також від окремих меценатів та спонсорів. Багато спортивно-оздоровчих клубів та організацій здійснюють власну підприємницьку діяльність – видають газети, журнали, довідники, випускають сувеніри, значки та іншу спортивну символіку, продають права на теле- та радіотрансляції змагань та інтерв'ю, проводять трансфери (купівлю-продаж) спортсменів тощо.

Висновки. В Україні розвиток некомерційного сектора в спортивно-оздоровчій сфері гальмується через довготривалість цільової державної програми підтримки та розвитку спортивно-оздоровчої сфери, неефективність реалізації регіональних та територіальних програм, а також слабкий інтерес вітчизняних і зарубіжних інвесторів до вкладення коштів у цю сферу через недостатність податкових пільг та інших стимулюючих преференцій. Донині не отримали достатнього розвитку інститути спонсорства та меценатства. Крім цього, чинні інституційні механізми та організаційні форми суб'єктів спортивно-оздоровчої сфери бізнесу не забезпечують їх функціонування за сучасними вимогами, їх потенціал не може бути реалізований повною мірою в рамках лише комерційного сектора з урахуванням їх низької підприємницької привабливості.

Крім прямого фінансування з державного та місцевих бюджетів розвитку фізичної культури і спорту, доцільно надавати непряму фінансову допомогу через податкові механізми, зокрема через:

- надання пільг на кошти, які спрямовуються підприємствами на спортивно-оздоровчу та спортивно-масову роботу;
- надання пільг організаціям, а також фірмам і особам, які роблять пожертви до бюджетів спортивних організацій та об'єднань;
- соціальну рекламу в засобах масової інформації щодо спортивно-оздоровчих заходів на пільговій основі;
- дотації державою вартості участі в оздоровчих заходах, у тому числі для соціально незахищеного населення до 100 %;
- надання на кілька років податкових пільг суб'єктам господарювання, які організують спортивно-оздоровчі клуби, центри;
- звільнення від оподаткування державних і надання пільг недержавним спортивним організаціям на закупівлю обладнання, спорядження, включаючи й імпордне.

Діюча методика обчислення фінансових витрат у бюджетній сфері в цілому і в спортивно-оздоровчому комплексі регіональних утворень зокрема не стимулює скорочення витрат. Додатковими джерелами на фінансування потреб спортивно-оздоровчої сфери можуть бути кошти від надання платних послуг та послуг інфраструктурного комплексу, а також створення недержавних організацій системи спортивно-оздоровчих послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Галкин В. В. Экономика спорта и спортивный бизнес : учеб. пособ. для студ. высш. учеб. заведений / В. В. Галкин. — М. : Кнорус, 2006. — 291 с.
2. Золотов М. И. Экономика массового спорта : учеб. пособие / М. И. Золотов, Н. А. Платонова. — М. : Физ. культура, 2005. — 300 с.
3. Хоманн К. Экономическая и предпринимательская этика / К. Хоманн, Ф. Бломе Дрез. — М. : Политическая и экономическая этика, 2001. — 289 с.
4. Площинська А. Розвиток державної політики в галузі фізичної культури та спорту в сучасній Україні / А. Площинська // Молода спортивна наука України. — 2008. — Вип. 12. — Т. 2. — С. 158–162.
5. Кузьменко О. О. Реалізація державної програми у сфері фізичної культури і спорту / О. О. Кузьменко // Наук. вісн. молодих вчених. — 2010. — Вип. 1 (1). — С. 225–229.
6. Кузин В. Ж. Экономика физической культуры : учеб. пособие / под общ. ред. В. Ж. Кузина. — М., 2004. — 496 с.
7. Социальные инициативы и бизнес. Участие социально ответственных предпринимателей в решении общественно значимых задач. — Режим доступа : <http://cloudwatcher.ru/analytics/1/view/23>.
8. Назарова М. Г. Курс социально-экономической статистики / М. Г. Назарова. — М. : Финстатинформ, 2002. — 662 с.
9. Виступ голови Державної служби молоді та спорту України Равіля Сафіулліна на III Спортивному конгресі України / М-во молоді та спорту України [сайт]. — Режим доступа : <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/8732>.
10. Звіт про результати роботи Міністерства молоді та спорту України у 2013 році / М-во молоді та спорту України [сайт]. — Режим доступа : <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/13138>.

Стаття надійшла до редакції 08.10.2014.

Stakhiv I. Financing sports and recreation services.

Background. The proposed research article is devoted to the issue of modern economics that deals with funding sports and recreation services in Ukraine. The study is based on analyzing current system of funding sports and recreation services in Ukraine.

Review of scientific resources in this area indicates that among scientific works, there is little research which consider the financial aspects of the organization of sports and recreation areas in the context of the foundations of a socially oriented market economy in Ukraine. The study of theoretical and applied problems of economy of sport in a market economy has been conducted in the work of foreign researchers.

Therefore, the **aim** of this article is to analyze the funding of sport and recreation services in Ukraine, as well as the formation of the main ways to improve the efficiency of financing the studied sphere.

Material and methods. Material for the research was data on funding sports and recreation services in Ukraine as well as experience of developed countries, ranking Ukraine among the world countries on the index of creating facilities for sports and recreation services. Specialized and general scientific methods of economic and social research in particular such as generalization, system, comparison, structural analysis, comparison and systematisation have been used in this article.

Results. *Funding sport and recreation services is ensuring the delivery of sport and recreation services with available money capital for use in commercial and non-commercial purposes. In Ukraine, the development of the nonprofit sector in the sports and recreation is hampered by long-term target state program of support and development of sport and recreation spheres, ineffective implementation of regional and local programs, and weak interest of domestic and foreign investors to invest in the sphere due to the lack of tax incentives and other stimulus preferences. To date sponsorship and patronage institutions are not developed enough.*

Conclusion. *The current method of calculating the financial costs in the public sector in general, and sports and recreation complex of regional formations especially does not stimulate spending cuts. Additional sources for financing costs, which are necessary for the needs of sport and recreational sphere, may be additional financial resources through the provision of paid services and infrastructure sector, and the creation of non-governmental organizations of sport and recreation services.*

Keywords: sport and recreation services, financing, market, sports economics, sphere of activities.

REFERENCES

1. *Galkin V. V. Jekonomika sporta i sportivnyj biznes : ucheb. posob. dlja stud. vyssh. ucheb. zavedenij / V. V. Galkin. — M. : Knorus, 2006. — 291 s.*
2. *Zolotov M. I. Jekonomika massovogo sporta : ucheb. posobie / M. I. Zolotov, N. A. Platonova. — M. : Fiz. kul'tura, 2005. — 300 s.*
3. *Homann K. Jekonomicheskaja i predprinimatel'skaja jetika / K. Homann, F. Blome Drez. — M. : Politicheskaja i jekonomicheskaja jetika, 2001. — 289 s.*
4. *Ploshhyns'ka A. Rozvytok derzhavnoi' polityky v galuzi fizychnoi' kul'tury ta sportu v suchasnij Ukrai'ni / A. Ploshhyns'ka // Moloda sportyvna nauka Ukrai'ny. — 2008. — Vyp. 12. — T. 2. — S. 158–162.*
5. *Kuz'menko O. O. Realizacija derzhavnoi' programy u sferi fizychnoi' kul'tury i sportu / O. O. Kuz'menko // Nauk. visn. molodyh vchenyh. — 2010. — Vyp. 1 (1). — S. 225–229.*
6. *Kuzin V. Zh. Jekonomika fizicheskoy kul'tury : ucheb. posobie / pod obshh. red. V. Zh. Kuzina. — M., 2004. — 496 s.*
7. *Social'nye iniciativy i biznes. Uchastie social'no otvetstvennyh predprinimatelej v reshenii obshhestvenno znachimyh zadach. — Rezhim dostupu : <http://cloudwatcher.ru/analytics/1/view/23>.*
8. *Nazarova M. G. Kurs social'no-jekonomicheskoy statistiki / M. G. Nazarova. — M. : Finstatinform, 2002. — 662 s.*
9. *Vystup golovy Derzhavnoi' sluzhby molodi ta sportu Ukrai'ny Raviļja Safiullina na III Sportyvnomu kongresi Ukrai'ny / M-vo molodi ta sportu Ukrai'ny [sajt]. — Rezhym dostupu : <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/8732>.*
10. *Zvit pro rezultaty roboty Ministerstva molodi ta sportu Ukrai'ny u 2013 roci / M-vo molodi ta sportu Ukrai'ny [sajt]. — Rezhym dostupu : <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/13138>.*